

« suspensuræ maris, » mirabiles minæ, mirabiles persecutiones, sed vide quid sequitur : « Mirabilis in excelsis » Dominus. » Compescat se ergo mare, et aliquando tranquilletur, detur pax Christianis. Turbatur mare, fluctuabat navicula. Navicula Ecclesia est, mare sæculum est. Venit Dominus, ambulavit super mare, et pressit fluctus¹. Quomodo ambulavit Dominus super mare? Super capita istorum fluctuum magnorum spumantium. Potestates, et reges crediderunt, subjugati sunt Christo. Ergo non terreamur, quia « Mirabiles suspensuræ maris : » Mirabilis in excelsis Dominus. »

VIII. « Testimonia tua credita facta sunt nimis². » Magis quam mirabiles erant suspensuræ maris, et mirabilis in excelsis Dominus. « Testimonia tua credita facta » sunt nimis. Testimonia tua, » quia dixerat illud ante : « Hæc dico vobis, ut in me pacem habeatis, in mundo » autem pressuram³. » Ergo quia mundus pressuram vobis facturus est, dico vobis. Cœperunt pati, et confirmarunt in se quod illis prædixerat Dominus, et magis fortes sunt facti. Cum enim videbant impleri in se passiones, sperabant compleri in se et coronas. Et ideo « Mirabiles » suspensuræ maris mirabilis in excelsis Dominus. Ut in » me, inquit, pacem habeatis, in mundo autem pressuram. » Ergo quid facimus? Sævitur mare, extolluntur fluctus et rabidi fremunt, pressuras patimur : nonne forte deficimus? Absit. « Mirabilis in excelsis Dominus. » Adeo et ibi cum diceret : « Ut in me pacem habeatis, in mundo » autem pressuram : » quasi dicerent, Putas non premet nos mundus, et extinguet nos? statim subiecit, « Sed » gaudete, quia ego vici sæculum⁴. » Si ergo ait, « Ego » vici sæculum, » adhærete illi, qui vicit sæculum, qui vicit mare. Gaudete ad eum, quia mirabilis est in excelsis Do-

¹ Matth. xiv, 24, 25. — ² Psal. cxv, 5. — ³ Joan. x, 33. — ⁴ Ibid.

minus et « Testimonia tua credita facta sunt nimis. » Et quid factum est de his omnibus? « Domum tuam decet » sanctificatio, Domine. » Domum tuam, totam domum tuam. Non hic, aut hic, aut ibi; sed domum tuam totam, per totum orbem terrarum. Quare per totum orbem terrarum? « Quia correxit orbem terræ, qui non commovebitur¹. » Domus Domini fortis erit, per totum orbem terrarum erit. Multi cadent, sed domus illa stat : multi turbabuntur, sed domus illa non movebitur. « Domum » tuam decet sanctificatio, Domine. » Numquid parvo tempore? Absit. « In longitudinem dierum. »

ENARRATIO

IN PSALMUM XCIII.

Sermo².

I. Sicut intentissime audivimus³; cum Psalmus iste legeretur : ita inte adiamus, cum revelat Dominus, quæ hic dignatus est opacare mysteria. Ad hoc enim clauduntur quædam sacramenta Scripturarum, non ut denegentur, sed ut pulsantibus aperiantur. Si ergo affectu pio et sincera cordis charitate pulsetis, ille aperiet⁴ qui videt unde pulsetis. Notum est omnibus nobis (atque utinam de numero eorum non simus,) multos murmurare adversus Dei patientiam, et dolere iniquos homines et impios vel vivere in hac terra, vel etiam plurimum posse; et quod

¹ Psal. xcvi, 10. — ² Iste Sermo in aliena diocesi habitus, rogante Episcoporum cœtu, sicuti ex fine intelligitur. — ³ Vide D. Guillon, tom. xxii, pag. 16-25. — ⁴ Matth. vii, 7.

est amplius, plerumque plurimum posse malos adversus bonos, et sæpe malos premere bonos; malos exultare, bonos laborare; malos superbire, bonos humiliari. Attendentes talia in genere humano, (abundant enim,) pervertuntur impatientes et infirmi animi, quasi frustra sint boni, quia Deus avertit vel avertere videtur oculos suos a bonis operibus piorum et fidelium, et augere malos in his quæ diligunt. Putantes ergo infirmi frustra se bene vivere, aut invitantur ad imitandam malitiam eorum, quos quasi florere conspiciunt: aut si per infirmitatem vel personæ suæ vel animi, timent male facere, ne aliquid illis secundum leges sæculi mali accidat, non quia justitiam diligunt, sed ut dicam apertius, timentes damnari inter homines ab hominibus, abstinere se quidem a factis malis, sed non se abstinere a cogitationibus malis. Et inter cogitationes eorum iniquas præcipue caput iniquitatis illa tenet impietas, qua videtur eis Deus negligere et non curare res humanas; et aut æqualiter habere bonos et malos; aut etiam, quod est perniciosius cogitare, insectari bonos et malis favere. Qui talia cogitat, etsi nihil mali alicui faciat, facit plurimum sibi, et in se ipsum impius est; et iniquitate sua non lædit Deum, sed interficit se. Neque nocent hominibus, quia timidi sunt qui talia cogitant, sed tamen homicidia eorum, adulteria eorum, fraudes et rapinas eorum videt Deus, et punit in cogitationibus eorum. Quid enim velint, ille attendit, cujus oculus non repellitur carne, ut non videat voluntatem. Tales si occasiones inveniant, non mali fiunt, sed manifestantur: non ut sentias quod natum sit manifestum, sed ut intelligas quod latebat inclusum. Paucis his annis, et prope hesterno die viderunt hæc homines, et probaverunt etiam qui tarde intelligunt. Erat enim hic una domus potentissima ad tempus, de qua flagellum fecerat Deus generi

humano, et castigatum est inde genus humanum; si cognoscat flagellum patris, et timeat sententiam judicis. Cum ergo esset hic eadem domus magna, multi sub illa gemebant, murmurabant, reprehendebant, detestabantur, blasphemabant. Quomodo se arctant homines, et dantur divino illo iudicio multi in concupiscentias cordis sui? Subito fiebant ipsius domus illi qui murmurabant de ipsa domo; et ab eis talia homines patiebantur, qualia se pati ipsi a talibus paulo ante querebantur. Bonus ergo ille est, qui et quando potest male facere, non facit: de quo scriptum est: « Qui potuit transgredi et non est transgressus, » et facere mala et non fecit: quis est hic, et laudabimus » eum? Fecit enim mirabilia in vita sua². » Loquebatur Scriptura de potentibus innocentibus. Et lupus enim tantum vult nocere, quantum leo. Dissimiliter nocent, sed non dissimiliter cupiunt. Leo enim non solum contemnit canem latrantem; sed etiam fugat, et venit ad ovile, et obmutescentibus canibus rapit quod potest: lupus non audet inter latratus canum. Numquid propterea quia non potuit auferre a canibus territus, innocentior remeavit? Docet ergo Deus innocentiam, ut quisque innocens sit non timore pœnæ, sed amore justitiæ. Tunc enim liber est innocens, et verus est innocens. Qui autem timore innocens fit, non est innocens, quamvis non noceat cui vult nocere. Non enim nocet alteri per factum malum, sed sibi plurimum per cupiditatem malam. Nam quomodo sibi noceat, audi Scripturam: « Qui autem amat iniquitatem, odit animam suam³. » Et revera multum erant homines, qui putant iniquitatem suam aliis nocere, et sibi non nocere. Ad alios procedit iniquitas cujuslibet, ut corpori noceat, ut rem familiarem lædat, ut villam invadat, ut mancipium abducat, ut aurum auferat, aut argentam, vel si quid aliud

¹ Rom. 1, 24. — ² Eccli. xxxi, 9, 10. — ³ Psal. x, 6.

possidet. Ad hoc profertur ad alterum illa iniquitas. Ergo iniquitas tua alieno corpori nocet, tuo animo non nocet?

II. Contra istam simplicem veracemque doctrinam, qua insinuat hominibus bonis, ut ipsam justitiam diligant, et ex ea placere Deo velint, ab illo intelligant luce quadam intelligibili perfundi animam suam, ut faciant justa opera, et illam lucem sapientiæ omnibus quæ in sæculo diliguntur præponant: contra istam doctrinam talia murmura sunt hominum; et si non procedunt in voce, rotundantur in corde. Quid ergo dicunt? Vere placiturus sum Deo per justitiam? aut justus illi placet, sub cujus imperio mali florent? Tanta mala committunt, et nihil illis evenit mali. Aut si forte evenit aliquid mali: quid tibi dicunt illi, cum eis cœperis dicere, Ecce quanta fecit mala, quomodo illi redditum est, qualem exitum habuit? Incipiunt illi cogitare justos quibus mala evenerunt, et opponunt nobis, et dicunt, Si illi propterea mali aliquid accidit, quia iniquus fuit, illi quare accidit, qui tam juste vixit? Qui elemosynas tantas fecit, qui tam multa bona operatus est in Ecclesia, quare talem sortem invenit? quare talem exitum habuit, qualem ille homo qui multa iniqua commisit? Ad hoc autem ista dicunt, ut ostendant se propterea non facere male, quia non possunt, aut quia non audent. Nam quid velit cor, lingua testatur. Et quidem etiamsi lingua obmutesceret, et ipsa timore compressa, Deus videret intus quid cogitaret homo, etiamsi alium hominem lateret. Tacitas ergo cogitationes hominum tales, aut etiam erumpentes in verba vel facta, curat iste Psalmus, si curari velint. Intendant ergo, et curentur. Atque utinam in hac multitudine tota, quæ nunc est inter istos parietes, et audit per nos verbum Domini, nulla sint talia vulnera quæ curentur: utinam nulla sint. Non tamen rem superfluum facimus dicere: si nulla ibi sunt vulnera. Instruan-

tur corda ad sanandos alios, cum audire talia cœperint. Credo enim quia unusquisque Christianus, cum audierit aliquem talia dicentem, si bonus fidelis est, et bene credit Deo, et spes ejus est in futuro sæculo, non in hac terra, non in hac vita est, et non frustra audit ut sursum cor habeat; irridet et dolet talia murmurantes, et dicit sibi: Deus novit quid agat, nos non possumus nosse consilium ipsius, quare parcat malis ad tempus, vel quare laborant boni ad tempus: sufficit mihi tamen hoc scire, quia et ad tempus laborat bonus, et ad tempus floret malus. Qui ergo talis est, securus est, et patienter fert omnes felicitates malorum, et labores bonorum patienter fert, tolerat, donec finiatur hoc sæculum, donec transeat iniquitas. Jam talis beatus est, et erudit eum Deus de lege sua, et mitigavit eum a diebus malignis, donec fodiat peccatori fovea. Qui vero nondum est talis, audiat per nos quod Domino placet. Plura autem ipse dicat in corde, qui melius videt vulnus quod curet.

III. Psalmus hunc titulum habet, id est, hanc inscriptionem: « Psalmus ipsi David, quarta sabbatorum. » Docturus est Psalmus iste patientiam in laboribus justorum: contra iniquorum felicitates patientiam docet, patientiam ædificat. Hoc habet totus a capite usque in finem. Quare ergo talem habet titulum, « In quarta sabbati? » Una sabbati, dies Dominicus est: secunda sabbati, secunda feria, quem sæculares diem Lunæ vocant: tertia sabbati, tertia feria, quem diem illi Martis vocant. Quarta ergo sabbatorum, quarta feria, qui Mercurii dies dicitur a Paganis, et a multis Christianis: sed nollemus; atque utinam corrigant, et non dicant sic. Habent enim linguam suam, qua utantur. Non enim et in omnibus gentibus ista dicuntur. Multæ gentes aliæ atque aliæ aliter atque aliter vocant. Melius ergo de ore christiano ritus

loquendi Ecclesiasticus procedit. Tamen si quem forte consuetudo traxerit, ut illud exeat ex ore quod improbat corde, intelligat illos omnes, de quorum nominibus appellata sunt sidera, homines fuisse, nec ex eo esse cœpisse ista sidera in cœlo, ex quo illi cœperunt. Et ante ibi fuerunt: sed per beneficia quædam mortalium mortalia, illi homines pro tempore suo, quia plurimum potuerunt et eminuerunt in hoc sæculo, cum chari essent hominibus, non propter vitam æternam, sed propter commodum temporale, deferebantur eis divini honores. Veteres enim sæculi decepti, et decipere volentes, in eorum adulationem qui sibi aliquid secundum amorem sæculi præstitissent, sidera ostendebant in cœlo, dicentes, quod illius esset illud sidus, et illud illius: homines autem qui antea non aspexerant, ut viderent quia ibi erant et illa sidera antequam nascerentur, decepti crediderunt; et concepta est opinio vanitatis. Hanc opinionem erroris diabolus confirmavit, Christus evertit. Nos ergo secundum quod loquimur, quarta sabbatorum, quartus dies intelligitur a die Dominico. Attendat itaque Charitas Vestra, quid sibi velit iste titulus. Hic grande mysterium, et revera occultum. Nam pleraque ipsius Psalmi manifeste sonant, et manifeste movent, et cito intelliguntur: hic autem titulus, quod fatendum est, habet non parum obscuritatis: sed aderit Dominus, serenabit nubilum, et videbitis Psalmum, et ex fronte Psalmi cognoscetis eum. In fronte enim habet Psalmus iste, « Psalmus ipsi David, quarta sabbatorum. » In limine est titulus, in postibus fixus est. Volunt homines titulum cognoscere, et sic domum intrare. Recolamus ergo Scripturam sanctam in Genesi, primo die quid sit factum; invenimus lucem: secundo die quid sit factum; invenimus firmamentum, quod appellavit Deus cœlum: tertio die quid sit factum; invenimus speciem terræ et

maris, et segregationem, ut omnis congregatio aquarum vocaretur mare, et arida vocaretur terra. Quarto die, luminaria fecit Deus in cœlo¹, solem in potestatem diei, lunam et stellas in potestatem noctis². Hoc quarto die fecit. Quid sibi ergo vult quod de quarto die accepit Psalmus titulum? In quo Psalmo docetur patientia adversus felicitates malorum, et labores bonorum. Habes Paulum apostolum dicentem sanctis fidelibus roboratis in Christo, « Omnia facite sine murmuratione et disceptatione, ut sitis irreprehensibiles, et sinceres, immaculati filii Dei in medio nationis tortuosæ et perversæ, in quibus appareretis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ habentes³. » Similitudo de luminaribus data est ad sanctos, ut sine murmuratione sint in natione tortuosa et perversa.

IV. Sed ne quisquam propterea putet colenda esse et adoranda luminaria cœli, quia inde aliqua similitudo ducta est ad significationem sanctorum; prius hoc explicemus in nomine Christi, quam non sit consequens, ut propterea tibi videatur adorandus sol, aut luna; aut stellæ, aut cœlum, quia aliqua de illis similitudo ducta est, qua significarentur sancti; quia multa sunt, de quibus ducta est similitudo ad significandos sanctos, quæ non adorantur. Si enim quidquid est unde similitudo ducitur ad sanctos, adorandum tibi putas; adora montes et colles, quia dictum est, « Montes exultaverunt velut arietes, et colles velut agni ovium⁴. » Tu de sanctis dicis, ego de ipso Christo dico. Adora leonem, quia dictum est, « Vicit leo de tribu Juda⁵. » Adora petram, quia dictum est, « Petra autem erat Christus⁶. » Si autem non adoras in Christo ista terrena, quamvis de illis similitudo quædam data est; ad significandos sanctos de quacumque creatura

¹ Gen. 1, 3-19. — ² Psal. cxxxv, 8, 9. — ³ Philip. II, 14-16. — ⁴ Psal. cxiii, 4. — ⁵ Apoc. v, 5. — ⁶ I Cor. x, 4.

ducta fuerit similitudo, tu intellige similitudinem creaturæ, et adora artificem creaturæ. Dictus est sol Dominus noster Jesus Christus¹: numquid iste sol quem et minutissima animalia nobiscum vident? Sed de quo dictum est, « Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem » venientem in hunc mundum². » Nam lux ista non hominem solum illuminat, sed et jumenta et pecora et omnia animalia. Quod autem illuminat omnem hominem, in corde illuminat, ubi intellectum solum habet.

V. Intelligat ergo Charitas Vestra, quibus dixit Apostolus, « In natione tortuosa et perversa, id est, inter iniquos, in quibus apparetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ habentes¹: » quodam modo admonuit nos et istum Psalmum intelligere, et prænoscere titulum ipsius. Tales enim sancti in quibus est verbum vitæ, de conversatione quam habent in cælo, despiciunt omnia iniqua quæ fiunt in terra: et quomodo luminaria in cælo per diem et per noctem procedunt, peragunt itinera sua, cursus suos certos habent; et committuntur tanta mala, nec deviant desuper stellæ fixæ in cælo; agentes per tractus celestes quæ illis præstituit et constituit Creator ipsarum: sic debent sancti, sed si in cælo figantur corda eorum, si non frustra audiant et respondeant sursum se habere cor, si imitentur eum qui ait: « Nostra autem conversatio in cælis est³. » Quia ergo sunt in supernis, et de supernis cogitant, sicut dictum est, « Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum⁴: » de ipsis cogitationibus supernorum patientes fiunt; et quidquid in terra committitur, sic non curant, donec peragant itinera sua, quemadmodum non curant luminaria cæli, nisi quomodo exerceant dies et noctes, quamvis tanta mala videant fieri super terram. Sed facile est forte, ut ferant justii ini-

¹ Sap. v, 6. — ² Joan. 1, 9. — ³ Philip. iii, 20. — ⁴ Matth. vi, 21.

quitates malorum, quæ non in ipsos fiunt: sed sicut ferunt quæ in alios fiunt, sic ferant et quæ in ipsos fiunt. Non enim propterea debent ferre et tolerare, quia in alios fiunt: etsi in se fiant, non debent perdere tolerantiam. Nam qui perdiderit tolerantiam, cecidit de cælo: qui autem fixum habet cor in cælo, terra ipsius laborat in terra. Quanta et de ipsis luminaribus fingunt homines, et patienter ferunt? quomodo justii patienter debent ferre omnes etiam de se falsas criminationes. Hoc ipsum quod jam dudum dixi, quia illa stella Mercurii est, et illa stella Saturni est, et illa stella Jovis est, convicia fiunt stellis. Quid, illæ cum audiunt tanta convicia, numquid moventur, aut non exercent cursus suos? Sic et homo, qui in natione perversa et tortuosa habet verbum Dei, sicut luminare est fulgens in cælo. Quanti qui sibi videntur honorare solem, de illo mentiuntur? Qui dicunt, Christus est sol, mentiuntur de sole: Novit sol Dominum suum esse Christum et Creatorem suum. Et si indignari potest, acerbius indignatur contra falso honorantem, quam contra contumeliosum. Servo enim bono major contumelia est injuria Domini. Quanta falsa de ipsis luminaribus quidam dicunt? et ferunt, tolerant, et non moventur. Quare? Quia in cælo sunt. Cælum autem quid est? Nec hoc prætermittamus: quanta mentiuntur homines, quando vident obscurari lunam, et dicunt: Malefici illam deponunt? cum certis temporibus defectum suum habeat secundum Dei dispositionem. Non curat tamen ista verba hominum illa quæ in cælo est. Sed quid est, in cælo? In firmamento cæli est. Cujus ergo cor in firmamento libri Dei est, ista non curat.

VI. Nam cælum, id est, firmamentum, intelligitur per figuram Liber Legis. Ideo quodam loco dicitur: « Exten-

» dit cœlum sicut pellem¹. » Si extenditur sicut pellicula, tanquam liber est extentus, ut legatur. Transacto autem tempore non legitur. Propterea enim legitur Lex, quia nondum venimus ad illam Sapientiam, quæ implet corda et mentes intuentium: et non opus erit ut aliquid ibi nobis legatur. Quia in eo quod nobis legitur, syllabæ sonant et transeunt: illa lux veritatis non præterit, sed fixa permanens inebriat corda videntium: quomodo dictum est, « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente deliciarum tuarum potabis eos; quoniam apud te est, Domine, fons vitæ. » Et vide ipsum fontem: « In lumine, inquit, tuo videbimus lumen². » Modo ergo lectio necessaria est, quandiu « Ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus, » sicut dicit Apostolus: « Cum autem venerit quod perfectum est, auferetur quod ex parte est³. » Non enim in illa civitate Jerusalem, ubi Angeli vivunt, unde nos modo peregrinamur, et peregrinatio nostra gemit; gemit autem, si scimus quia peregrinamur; nam odit valde patriam, qui putat sibi bene esse cum peregrinatur: numquid in illa civitate ubi sunt Angeli, Evangelium legitur, aut Apostolus? Verbo Dei pascuntur. Quod Verbum Dei, ut sonaret nobis ad tempus, « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis⁴. » Sed tamen ipsa Lex, quæ scripta est, firmamentum nobis est: ibi si sit cor nostrum, non convellitur iniquitatibus hominum. Dictum est ergo, « Extendit cœlum sicut pellem. » Cum autem transeunt tempora necessitatis librorum, quid dictum est? « Cœlum plicabitur ut liber⁵. » Qui ergo sursum habet cor, ipsum cor ipsius luminare est. In cœlo fulget, nec vincitur tenebris. Infra enim sunt tenebræ: tenebræ autem iniquitas, non incommutabiles tenebræ.

¹ Psal. ciii, 2. — ² Id. xxxiv, 9, 10. — ³ I Cor. xiii, 9. — ⁴ Joan. 1, 14. — ⁵ Isaï. xxxiv, 4.

Jam et hesterno die commemoravimus. Sed qui hodie tenebræ sunt, si velint, cras lux erunt. Qui tenebræ huc ingressi sunt, si velint, jam lux esse possunt. Aperte enim Apostolus, ne quis putaret naturales esse iniquitates, quæ mutari non possunt, « Fuistis enim, inquit, aliquando » tenebræ; nunc autem lux in Domino, sicut filii lucis » ambulate¹. Lux inquit, in Domino: » non in vobis. Cor ergo in libro: si cor in libro, cor in firmamento cœli. Si ibi est cor, inde luceat, et non movebitur iniquitatibus subterpositis: non quia ibi est in cœlo per carnem, sed quia ibi est per conversationem, secundum quod dictum est, « Nostra autem conversatio in cœlis est². » Non potes cogitare illam civitatem, quia nondum vides. Vis cogitare cœlum? Librum Dei cogita. Audi Psalmum, « Et in lege » ejus meditabitur die ac nocte. Et ibi beatus dictus est, » qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiæ non sedit; sed » in lege Domini fuit voluntas ejus³. » Vide luminare in cœlo: « Et in lege ejus meditabitur die ac nocte. » Vult patienter ferre omnia? Non descendat de cœlo, et in lege ejus meditetur die ac nocte. Ergo in cœlo cor ejus; si in cœlo cor ejus, omnes iniquitates quæ fiunt in terra ad tempus, omnes felicitates malorum hominum, omnes labores iustorum meditati die ac nocte legem Dei, nulli sunt; et patienter tolerat omnia, et erit beatus eruditus a Deo. Et quomodo in firmamento cœli? Quia lex firmamentum est. « Beatus vir quem tu erudieris, Domine, et » ex lege tua docueris eum: ut mitiges eum a diebus » malignis, donec fodiatur peccatori fovea⁴. » Attendite ergo luminaria, quomodo procedunt, et occidunt, et redeunt, agunt cursus suos, distinguunt diem et noctem,

¹ Ephes. v, 8. — ² Philip. iii, 20. — ³ Psal. 1, 1, 2. — ⁴ Id. xciii, 12, 13.